Terézia Rončáková
Catholic University of Ružomberok

ÚLOHA OSOBNÝCH PRÍBEHOV HOMOSEXUÁLNYCH PÁROV V MEDIÁLNOM DISKURZE PRED SLOVENSKÝM REFERENDOM O RODINE

Abstrakt

Príbeh ako žurnalistická metóda aj žáner v jednom bežne plní najmä funkciu dojímať a povzbudzovať, ale málo sa zdôrazňuje jeho funkcia presviedčať. Tá sa uplatňuje zvlášť pri ideologicky a hodnotovo citlivých témach. Predložený text analyzuje využitie príbehov homosexuálnych párov v predreferendovom mediálnom diskurze na Slovensku. Autorka vychádza z rozsiahlej obsahovej analýzy 496 mediálnych textov, medzi ktorými identifikovala 13 príbehov. Sústredí sa na ich sémantickú, pragmatickú a štylistickú rovinu. V súvislosti so sémantikou hodnotí témy (ojedinelosť, konkrétnosť, intímnosť) a argumenty (prirodzenosť, otvorenosť); v súvislosti s pragmatikou si všíma funkcie (dojímať, povzbudzovať, ale najmä presviedčať); v súvislosti so štylistikou poukazuje na zámerné používanie niekotrých pojmov (rodina, prirodzenosť, kresťanstvo).

Kľúčové slová: príbeh, homosexualita, rodina, presviedčanie, argumentácia

Abstract

Story – as a journalistic method and genre at the same time – has a primary function to affect and to encourage, but there is also a less stressed function to persuade. This works especially with topics sensitive in terms of ideology and values. Presented paper analyses the use of same sex couples stories in the pre-referendum media discourse in Slovakia. Labouring with her previous wide content analysis of 496 media texts (between them 13 stories) the author focuses on their semantic, pragmatic and stylistic level. In the connection with semantics she discusses topics (sporadicalness, concreteness, intimacy) and arguments (naturalness, openness); in the connection with pragmatics she addresses functions (to affect and to encourage, but particularly to persuade); in the connection with stylistics she highlights deliberate use of some terms (family, naturalness, cristianity).

Key words: story, homosexuality, family, persuasion, argumentation

Príbeh možno označiť za autonómny novinársky žáner, typický pre časopiseckú tlač (najmä týždenníky).* Charakterizuje ho väčší rozsah (z hľadiska formy), subjektívny, emotívny, expresívny jazyk (z hľadiska štýlu), rozprávací slohový postup (z hľadiska makrokompozície), členenie na menšie významové celky v záujme prehľadnosti (z hľadiska mikrokompozície), orientácia na dojímavé, výnimočné osudy a zážitky (z hľadiska témy) a snaha dojať, povzbudiť, prípadne šíriť osvetu (z hľadiska funkcie). Formálne sa blíži k soft longform textu[1], s ktorým sa často hybridizuje.

Príbeh má výsadné miesto aj v diskusiách o vzťahu náboženstva a médií. Označuje sa za jeden z ideálnych nástrojov na mediálny prenos posolstiev s hodnotovým nábojom (ideologickým, náboženským a pod.). Ak sú totiž médiá vo všeobecnosti voči náboženským posolstvám pomerne rezistentné, práve príbeh sa ukazuje ako príležitosť využiť vlastnosti mediálneho prenosového kanála v prospech náboženského posolstva.[2] Riešenie podstatných životných otázok sa totiž spája s hraničnými situáciami bohatými na emócie, čo je optimálny materiál pre žáner príbehu.

Príbehy v náznakoch prenikajú aj do súčasného denníkového spravodajstva, avšak v čistej forme sú v dennej tlači veľmi ojedinelé. Vzhľadom na to možno označiť za zaujímavé a hodné hlbšieho skúmania ich využitie v mediálnom diskurze na Slovensku pred referendom o rodine, ktoré sa konalo 7. februára 2015[3]. V rámci širšieho výskumu tohto diskurzu na vzorke štyroch slovenských denníkov, jedného týždenníka a dvoch internetových portálov sme zaznamenali

---

* Terézia Rončáková, (nar. 1980 v Žiline) po skončení štúdia žurnalistiky na FF UK v Bratislave (2002) pôsobila ako novinárka v tlačovej agentúre SITA, v *Katolíckych novinách* a vo *Vatikánskom rozhlase* v Ríme. Súčasne obhájila dizertačnú prácu na Katolíckej univerzite v Ružomberku (2006). Habilitovala sa na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (2012). Vedecký záujem sústredí na publicistický a náboženský štýl a na žurnalistickú žánrológiu. Pôsobí na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Je o. i. autorkou monografií *Keď chce cirkev hovoriť mediálnym jazykom*, *Ako cirkev hovorí mediálnym jazykom* a *Môže cirkev hovoriť mediálnym jazykom?* a učebnice *Žurnalistické žánre.*

[1] Termín soft longform text používame v nadväznosti na svoje aktuálne práce venované súčasným žurnalistickým žánrom (napr. T. Rončáková, *Aktuálne tendencie vývoja žurnalistických žánrov,* prednesené na konferencii *Média a text 5,* Prešov 2015, vyjde v zborníku), kde zároveň podrobnejšie vymedzujeme aj žáner príbehu.

[2] Porov.: T. Rončáková, *Môže cirkev hovoriť mediálnym jazykom? Prienik náboženského a publicistického štýlu III.* Praha 2010, s. 479.

[3] Referendum iniciovala Aliancia za rodinu s podporou Katolíckej cirkvi na Slovensku. Odpovedalo sa v ňom na tri otázky: 1. o možnosti nazvať aj partnerstvá homosexuálov manželstvami; 2. o možnosti umožniť rovnakopohlavným párom adopcie detí; 3. o možnosti odmietnuť v škole sexuálnu výchovu (a výchovu o eutanázii), ak rodič nesúhlasí s jej obsahom. Štvrtú otázku o možnosti prisúdiť homosexuálnym partnerstvám rovnaké práva, aké patria manželstvu, prezident na základe negatívneho posudku Ústavného súdu SR nevyhlásil. Referendum bolo neplatné, lebo sa na ňom zúčastnilo iba 21,4 % voličov, čo sa považuje za neúspech iniciátorov a víťazstvo oponentov. Spoločenská (a mediálna) diskusia pred referendom bola veľmi vyhrotená, búrlivá a emotívna.

13 príbehových textov. V nasledujúcej stati sa pokúsime o ich analýzu. Budeme sa pritom sústrediť najmä na otázku, akú úlohu zohrali v predreferendovom mediálnom diskurze. Z nej vyplývajú dve podotázky: čo nové možno v tejto súvislosti vysloviť o žánri príbehu a čo o využití príbehu v podobných komunikačných situáciách.

Metodológia

Referendový mediálny diskurz sme skúmali počas štyroch týždňov pred referendom v najdôležitejších slovenských printových a internetových médiách s celonárodným pokrytím. Zahŕňali: 4 denníky (SME, Pravda, Hospodárske noviny, Denník N), 1 spoločenský týždenník (Týždeň) a 2 ideovo vyhranené portály (konzervatívny Postoy.sk a liberálny Jetotak.sk). Získali sme celkovo 496 textov, ktoré sme ďalej analyzovali z hľadiska náboja (pozitívny, negatívny, neutrálny postoj k referendu), spracovaných tém a použitých argumentov.[4] V tejto vzorke sme zaznamenali spolu 13 príbehov/ svedectiev.

Tab. č. 1: Rozdelenie skúmaných textov v médiách

Médium	**Počet textov**
Denník N	4
Denník SME	4
Denník Hospodárske noviny	3
Denník Pravda	1
Postoy.sk	1
Spolu	**13**

Príbeh sa v sledovaných médiách objavil až v posledných troch týždňoch pred referendom, a to s jasne stúpajúcou tendenciou: tri týždne pred referendom sme našli jeden príbeh, dva týždne pred referendom štyri a v poslednom týždni bolo publikovaných osem príbehov. Túto aktivitu vyprovokovala aj aktivistka LGBTI Romana Schlessinger, členka liberálnej politickej

[4] Výsledky výskumu sme publikovali priebežne aj v zhrňujúcom texte na portáli Postoy.sk: T. Rončáková, *Referendová diskusia bola o chápaní milosrdenstva a pokrytectva (analýza IV)*, [w:] *Postoy.sk*, 17. 2. 2015, http://www.postoy.sk/content/referendova-diskusia-bola-o-chapani-milosrdenstva-pokrytectva-analyza-iv (30. 11. 2015).

strany SaS (Sloboda a solidarita), ktorá na Facebooku uverejnila výzvu, aby sa homosexuálne páry nebáli poskytnúť médiám svoje svedectvá. Práve na toto jej povzbudenie sa odvolávali napr. dve lesby žijúce v meste Partizánske a vychovávajúce tri dcéry (biologickou matkou všetkých troch je jedna z nich), ktoré poskytli rozsiahly rozhovor trom médiám a stali sa jednou z ikon predreferendovej diskusie.

Tab. č. 2: Náboj skúmaných textov

Náboj	**Počet textov**
Negatívny	8
Neutrálny	1
Pozitívny	1 + 3

Z hľadiska náboja bola väčšina príbehov zameraná voči referendu negatívne. Ako neutrálny sme vyhodnotili jeden, ktorý sa skladal z dvoch príbehov – štvordetnej katolíckej rodiny a gejov žijúcich spolu 20 rokov –, pričom autor nevyslovil záver a rovnocenne nechal zaznieť názory oboch strán. Jeden pozitívny príbeh pochádzal z portálu Postoy.sk a prinášal svedectvo amerického geja, ktorý tvrdil, že homosexuálne manželstvá nie sú správne. Tri ďalšie príbehy spadajú do našej vzorky len okrajovo, pretože pochádzajú z lifestylovej sekcie denníka Hospodárske noviny a s témou referenda sú prepojené len zľahka: jeden sa venoval životu s adoptovanými deťmi, druhý životu rozvedenej rodiny a tretí životu mnohodetnej rodiny. K referendu sa respondenti vyjadrovali len v závere a skôr v náznaku. Samotný denník ich však jednoznačne zaradil do rubriky Referendum, preto sme texty v analýze neobišli.

Pri skúmaní textov sme použili kvalitatívnu obsahovú analýzu. Sústredili sme sa na tri štrukturálne polia, ako ich vymedzuje Stefania Skwarczyńska: sémantické, pragmatické a štylistické.[5] V súvislosti so sémantikou sme skúmali tému textov a použité argumenty; v súvislosti s pragmatikou ich funkciu a v súvislosti so štylistikou formu, jazyk, kompozíciu, s dôrazom na narábanie s niektorými pojmami.

Sémantika

[5] S. Skwarczyńska S, *Wstęp do nauki o literaturze* (3. zv.), Warszawa 1965, s. 135–149.

Témy textov boli typické pre žáner príbehu: týkali sa životného príbehu, osudu jednotlivca, prípadne jeho partikulárneho osobného zážitku a prežívania. Pri tejto príležitosti však bola v každom texte viac či menej prítomná aj téma referenda, aktéri príbehov sa k nemu priamo vyjadrovali, zaujímali postoj.

Ako určité špecifiká prezentovaných príbehov si možno všimnúť ich OKRAJOVOSŤ, výnimočnosť. V zmysle zriedkavosti, a to nielen vzhľadom na celkovú populáciu, ale aj na homosexuálnu komunitu: dlhodobo spolu žijúce páry vychovávajúce deti splodené buď umelo, alebo prirodzene v predchádzajúcom manželstve jednej z členiek páru, prípadne adoptované nie sú reprezentatívnou vzorkou homosexuálneho životného štýlu. Napr. v prípade gejského páru Františka Baďuru a Vladimíra Pateru z Prahy sa v texte priamo uvádzalo, že ide o jediný rovnakopohlavný pár v Českej republike, ktorý si vzal do pestúnskej starostlivosti postihnuté deti. Samotní respondenti nastolili v texte otázku, či sú snahy homosexuálnej komunity o adopcie skutočne úprimné, keď inštitút pestúnskej starostlivosti potrebu venovať lásku odvrhnutým zanedbaným deťom plne uspokojuje.

Zároveň je potrebné vyzdvihnúť až extrémnu INTÍMNOSŤ prezentovaných príbehov, ktorá sa premietala do veľmi detailnej konkrétnosti, keď sa napr. v každom príbehu dbalo na uvádzanie plných mien zúčastnených postáv (výnimočne sa zdôvodnil pseudonym alebo iba krstné meno), fotografií členov domácnosti vrátane detí, presnej lokalizácie ich života a pôsobenia, ako aj na expresívne detaily napr. o umelom oplodnení. Azda najviac pustila novinárov do svojho súkromia dvojica lesieb žijúcich v Partizánskom. Ľubica a Katarína opísali redaktorke Denníka N hľadanie vhodného partnera na oplodnenie Kataríny, ktorého nakoniec našli v zahraničí, a keď absolvoval rôzne testy, „venoval“ im ejakulát, ktorý Ľubica partnerke striekačkou aplikovala do pošvy. Náročný proces bol korunovaný úspechom „na prvý raz“. Iniciátorkou sebaodhaľovania v médiách bola Ľubica, ktorú „útok na lesby tak rozčúlil“, že presvedčila o potrebe hovoriť aj partnerku.

Argumenty, použité v skúmaných textoch, by sme mohli zastrešiť štvoricou hlavných kategórií:

1. normálnosť, prirodzenosť homosexuálneho spolužitia v pároch;
2. potreba otvorenosti, blízkosti, prijatia ako protipól nenávisti, vlastných frustrácií, bigotnosti, strachu;
3. zápas o definíciu referenda („za rodinu“ vs. „proti homosexuálom“);
4. praktické otázky spojené so smrťou jedného z rovnakopohlavnej dvojice (práva voči deťom, majetkové záležitosti).

Azda najzákladnejším argumentom, ktorý sa v rôznej intenzite objavoval vo všetkých skúmaných textoch, bol argument NORMÁLNOSTI homosexuálneho spolužitia. Jednotlivé príbehy prezentovali život svojich respondentov ako úplne prirodzený a rovnocenný heterosexuálnemu: vo vzájomných vzťahoch, v starostlivosti o deti a pod. Osobitne výrazne bola táto argumentačná línia prítomná napr. v svedectvách 10 známych ľudí z rôznych spoločenských sfér (vždy vo dvojiciach: právnička heterosexuálka a homosexuálka, herec heterosexuál a homosexuál atď.), kde najmä heterosexuáli zdôrazňovali vzhľadom na svoje skúsenosti s homosexuálmi, že dôležité sú hodnoty, ktoré človek vyznáva, jeho kultúra a slušnosť – a nie jeho sexuálna orientácia. Herečka Zuzana Fialová hovorila napr. o svojom dobrom priateľovi homosexuálovi, ktorý ju podržal, keď ju opustil jej heterosexuálny manžel, nahradil dieťaťu otca, rodine muža, jej partnera, a tak ukázal veľkosť svojho charakteru. V príbehu dvoch lesieb žijúcich v Londýne (Slovenky Marianny a Číňanky Brendy) sa zasa zdôrazňovalo, aké je spolužitie rovnakopohlavných párov vo Veľkej Británii bežné, akceptované a úplne bezproblémové – na rozdiel od zaostalého slovenského prostredia.

Ďalší kľúčový argument by sme mohli označiť ako OTVORENOSŤ. Ruka v ruke s ním šlo často opakované presvedčenie, že strach je veľmi zlý a škodlivý: strach z inakosti druhých, zo spolužitia s nimi a pod. Táto myšlienka bola napr. základom príbehu spisovateľa Dušana Martinčoka v Denníku N, ktorý pred 3,5 rokmi založil okolo svojej bytovky komunitu Susedia na dvore a vo svojom príbehu/ svedectve sa pýta, či k tomu prispel aj fakt, že je gej. Odpovedá: „Som si istý, že áno. Mám totiž potrebu žiť na mieste, ktoré je otvorené a kde sa ľudia poznajú. (...) Kde verejný priestor je aj mojím priestorom.“ Z jeho textu o spoločných posedeniach, upratovacích akciách a následných pohosteniach vanie túžba po otvorenosti, blízkosti, ľudskom teple, vzájomnej pomoci – v protiklade k uzavretosti, vyčleňovaniu iných, hnevu. Ešte vyhrotenejšie sa tento argument objavuje v texte zloženom z príbehov viacerých homosexuálov: opisujú svoje *coming outy* a postupné náročné spracúvanie vlastnej identity. V článku publikovanom v denníku Pravda sa homosexuáli prezentujú ako „štvanci“ a referendum ako „stoka nenávisti“. Dvadsaťročný gej Martin sa pokúša charakterizovať priam „surreálnu situáciu“ nepochopenia, neprijatia, netolerancie a svojich trpkých pocitov z referenda.

Významným argumentom prítomným v skúmaných príbehoch bola DEFINÍCIA referenda. Aktéri i novinári sa ho pokúšali predefinovať z „referenda za rodinu“, ako bolo oficiálne prezentované, na „referendum proti homosexuálom“. Túto myšlienku explicitne vyjadrila napr. Ľubica, lesba z Partizánskeho, podľa ktorej ide v referende o „cielený boj proti homosexuálom, nie o ochranu rodiny“. Podobný pocit útoku na svoju osobu a svoju identitu

prezentoval spomínaný gej Martin, ktorého vyslovene znechucovali dobrovoľníci Aliancie za rodinu v uliciach, nenávistné konšpirácie a pod.

Napokon treba spomenúť častý argument PRAKTICKÝCH OTÁZOK. Respondenti žijúci v pároch vyjadrovali obavy, čo bude, „keby sa niečo stalo“. Tento okrídlený eufemizmus narážal na smrť jedného z nich, ktorá by viedla k problémom vo vzťahu druhého „rodiča“ k deťom, v súvislosti s majetkovým usporiadaním a pod. V lesbickom páre Ľubice a Kataríny sú napr. deti biologickými potomkami Kataríny a bez vzťahu s Ľubicou, ktorá sa starostila, ako by sa riešili štátne sociálne dávky v prípade invalidity alebo smrti jednej z „matiek“, prípadne pri ich rozchode. Marianna s Brendou zasa riešili dvojakú identitu svojich detí, ktoré majú pred britskými úradmi Brendino priezvisko a dvoch „rodičov“, kým pred slovenskými úradmi majú Mariannino priezvisko a iba matku. Ak by sa počas návštevy na Slovensku Marianne „niečo stalo“, Brenda by na deti nemala žiaden právny nárok.

Pragmatika

Bežnou **funkciou** príbehov v médiách je dojať zoči-voči ťažkému osudu a zároveň povzbudiť príkladom toho, ako sa dá taká situácia zvládnuť. V nami sledovaných textoch boli prítomné ešte niektoré ďalšie funkcie, na čele s presvedčovacou. K nej možno priradiť funkciu pátrať (klásť otázky a čestne na ne hľadať odpovede) a otvárať tému (dotknúť sa problému, ale neodpovedať naň priamo).

Zámer PRESVIEDČAŤ bol citeľný na pozadí všetkých skúmaných textov. Usilovali sa dosahovať ho práve pomocou svojej silnej danosti pôsobiť na emócie, dojímať, pohýnať. Nemali ambíciu komplexnej racionálnej argumentácie, ale pôsobili synekdochicky, v štýle *pars pro toto*. Môžeme teda hovoriť o klasickom rétorickom nástroji: rétorika v porovnaní s vedou nedokazuje, ale presviedča, pričom má popri racionálnych (*logos*) a etických (*ethos*) nástrojoch k dispozícii práve nástroje citového pôsobenia (*pathos*), kde konkrétnemu, emočne silnému príbehu patrí výsadné postavenie. Novinári ako autori skúmaných príbehov nejavili úmysel dať priestor obom stranám, a ani to nerobili, ale jednoznačne sa stotožňovali s výpoveďami svojich respondentov a podporovali ich vlastnými komentármi a spájacími vsuvkami.

Z tohto rámca sa vymykal jedine dvojpríbeh Denníka N, ktorý dal v piatok 6. februára, tesne pred referendom, priestor rozsiahlemu článku zloženému z dvoch príbehov a dvoch odlišných pohľadov na tému i priamo na odpovede na referendové otázky: jednu stranu prezentovala katolícka štvordetná rodina štyridsiatnikov Kamila a Kataríny, druhú pár päťdesiatnikov Romana a Daniela, ktorí žijú spolu už 20 rokov. Práve v tomto prípade môžeme

hovoriť o úlohe PÁTRAŤ. Autori textu totiž nastoľovali otázky, nedospeli však k jednoznačnej odpovedi, ale nechali pomerne voľný priestor obom pohľadom. Obe domácnosti boli vykreslené ako sympatické a príjemné, pričom Daniela v gejskom páre nechali hovoriť o svojich starých depresiách a pokusoch o samovraždu, ktoré mu privodili dobre mienené pokusy o „liečbu“ a z ktorých ho skutočne lieči až vzťah s Romanom; kresťanským manželom zasa dali priestor, aby objasnili, že homosexualita nie je zlá, zlé je sebazničujúce spolužitie v neprirodzenom partnerstve.

Funkciu OTVÁRAŤ tému sme zaznamenali v trojici textov denníka Hospodárske noviny, ktorý v lifestylovej sekcii priniesol tri príbehy spojené s referendom iba letmo. Keďže však noviny samotné tieto texty označili tagom „referendum“, zaradili sme ich do skúmanej vzorky. Jeden sa týkal života v rodine s ôsmimi deťmi, druhý približoval striedavú starostlivosť o dieťa po rozvode a tretí rozoberal tienisté stránky adopcie dieťaťa a jeho aklimatizácie v rodine i v živote. Referendum sa zakaždým spomínalo až v poslednom odseku: v prvom príbehu sa matka mnohodetnej rodiny zamýšľala nad nástrahami zatiaľ neodskúšanej výchovy detí homosexuálmi; v druhom príbehu aktérka striedavej starostlivosti nepriamo pochválila cirkevný prístup k sexuálnej (a predmanželskej) výchove; a v poslednom matka adoptovaného dievčatka zauvažovala nad adopciou do homosexuálnej rodiny, kde by dieťa k svojim ťažkým traumám spôsobeným odmietnutím biologickými rodičmi mohlo dostať ďalšiu. Vo všetkých troch prípadoch však záver ostal otvorený. Akoby cieľom nebola odpoveď, ale zamyslenie sa.

Ako je však zrejmé, funkcie pátrať a otvárať boli vlastné iba špecifickej, marginálnej skupine textov, ktoré v celkovej vzorke predstavovali skôr výnimku. Za relevantnú funkciu príbehov v tomto kontexte možno teda označiť (okrem dojatia a povzbudenia) iba presviedčanie.

Štylistika

Z hľadiska **formy a kompozície** možno vo všeobecnosti hovoriť o typických longform textoch, s dôrazom na rozprávanie a expresivitu výrazových prostriedkov. Z tohto rámca sa vymykal jediný text, ktorý bol zároveň jediným reprezentantom pro-referendového príbehu. Vyšiel na konzervatívnom portáli Postoy.sk a predstavoval svedectvo geja o vlastnom živote v manželstve. Text bol skôr esejový, autor dokazoval svoju tézu o tom, že rovnakopohlavné manželstvá nie sú správne a pre človeka osožné, pričom príbehové prvky z vlastného života používal skôr ako podporné, nie však jediné, argumenty. Dokazoval, že fília je viac ako eros, že manželstvo robí človeka lepším, že deti potrebujú oboch rodičov a že manželstvo je

spoločensky užitočné a dôležité. Fragmenty zo svojho príbehu o manželstve, deťoch, rozvode, chaotických homosexuálnych vzťahoch a napokon oživení pôvodného vzťahu s manželkou a návrate do rodinného spoločenstva používal len na ilustráciu, potvrdenie či posilnenie svojich tvrdení. V tejto súvislosti stojí za zmienku, že takýto charakter „slabšieho" príbehu, kde sa v konečnom dôsledku viac pôsobilo na rácio než na emócie, mal práve jediný konzervatívne ladený text, ktorý ako-tak spĺňal kritériá zaradenia do vzorky.

To, čo je v súvislosti so štylistikou skúmaných textov azda najmarkantnejšie sa týka **jazyka**. Ide o (cielené) narábanie s kľúčovými pojmami. Skloňované boli predovšetkým pojmy rodina, prirodzenosť, kresťanstvo.

Pomenovanie „RODINA" sa vehementne a bez zábran používalo pre „rodinu piatich žien" zložených z dvoch lesieb a troch detí. Na viacerých miestach sa uvažovalo, „čo je to prirodzená/ tradičná rodina" a pod. V príbehu dvoch gejov starajúcich sa o ťažko postihnutých chlapcov sa poukazovalo na „prirodzené" rodiny alkoholikov, osamelých rodičov opustených partnerom atď. Argument spochybňovania katolíckej interpretácie toho, čo je v súvislosti s rodinou a sexualitou prirodzené a tradičné, bol celkovo jedným z najsilnejších v celom predreferendovom mediálnom diskurze na Slovensku.

Pojem „prirodzenosti" bol zároveň úzko spätý s pojmom „NORMÁLNOSTI". Ako sme už písali vyššie, argumentovanie normálnosťou homosexuálnych vzťahov a homosexuálneho života všeobecne bol v tomto diskurze jeden z najsilnejších. Za normálne sa považovalo to, čo je dané, čo si človek sám nevybral ani sa k tomu nedopracoval vedomým úsilím. Kresťanské stotožňovanie „normálneho" a „Bohom daného/ chceného" ostalo nepochopené a neprijaté.

Zaujímavou „rekvizitou" jednotlivých príbehov sú rozličné KRESŤANSKÉ prvky a alúzie. V príbehu denníka SME o lesbách z Partizánskeho sa zdôrazňuje, že obe sú katolíčky; v ich príbehu v Denníku N sa spomínajú birmovné náuky ich dcéry Bašky (kde musela brániť svoju rodinu pred militantným kňazom); v príbehu pražských gejov sa podotýka, že psychológ, ktorý im dal pozitívny posudok pred adopciou, je praktizujúci katolík; pozadie celého príbehu manželov Kamila a Kataríny a ich štyroch detí dokresľuje ich katolicita a atmosféra nedeľnej omše u saleziánov v Bratislave. Tieto prvky sa využívajú ako akýsi nevyhnutný kolorit témy o homosexuáloch v slovenskej spoločnosti. Videom k príbehu o Kamilovi, Kataríne, Romanovi a Danielovi sa zábery z kostola, z mládežníckeho spevokolu a z kňazovho príhovoru vinú ako „červená niť" a rámcujú ho.

Záver

Analýza príbehov homosexuálnych párov v predreferendovom mediálnom diskurze na Slovensku nám v rámci všeobecných vlastností žurnalistických príbehov osvetlila niekoľko detailov a špecifík. V oblasti témy sme zaznamenali dôraz na okrajovosť, ojedinelosť prezentovaného osudu a na konkrétnosť a intímnosť. Predstavili sme kľúčové argumentačné línie, pričom ako podstatné sa ukázalo hovorenie o prirodzenosti (normálnosti) a o otvorenosti (v protiklade k strachu). Popri bežných funkciách príbehov sme identifikovali výraznú snahu presviedčať. V narábaní s jazykom vystúpilo do popredia zámerné (resp. cielené) používanie niektorých pojmov: rodina, prirodzenosť, kresťanstvo.

Spomedzi týchto zistení považujeme za osobitne podnetné zistenie o pragmatickom zameraní príbehov: nielen dojímať a povzbudzovať, ale aj presviedčať. Persuazívna funkcia príbehového žánru sa doteraz veľmi neakcentovala, ukazuje sa však, že príbeh má v tejto oblasti veľký potenciál. Novinári ho intuitívne pri vhodnej príležitosti využívajú. Hodnotovo (resp. ideovo, ideologicky) zamerané témy sú nepochybne jednou z takých príležitostí.

Napokon môže byť užitočné všimnúť si, kto potenciál príbehu v tomto emotívne i argumentačne vypätom diskurze využil – v našej vzorke to boli takmer výlučne odporcovia referenda, odporcovia statusu quo vo vzťahu k privilégiám homosexuálov v spoločnosti, zástancovia zmeny. Jediný vyslovene konzervatívne zameraný príbeh nezodpovedal celkom žánru, bol málo emotívny a priveľmi racionálny. Vypovedá to o nastavení konzervatívcov prítomných v mediálnom priestore, o konzervatívnej mediálnej stratégii a, povedané biblicky, opäť o väčšej šikovnosti synov sveta než synov svetla (porov. Lk 16, 8).

Literatúra

T. Rončáková, *Aktuálne tendencie vývoja žurnalistických žánrov*, prednesené na konferencii *Média a text 5*, Prešov 2015, vyjde v zborníku.

T. Rončáková, *Môže cirkev hovoriť mediálnym jazykom? Prienik náboženského a publicistického štýlu III*, Praha 2010.

T. Rončáková, *Referendová diskusia bola o chápaní milosrdenstva a pokrytectva (analýza IV)*, [w:] *Postoy.sk*, 17. 2. 2015, http://www.postoy.sk/content/referendova-diskusia-bola-o-chapani-milosrdenstva-pokrytectva-analyza-iv (30. 11. 2015).

S. Skwarczyńska, *Wstęp do nauki o literaturze* (3. zv.), Warszawa 1965.

Pramene

L. Čížová, *Máme osem detí. Ale dá sa to zvládnuť*, [w:] *Hospodárske noviny,* 6. 2. 2015, http://style.hnonline.sk/vikend-140/mame-osem-deti-ale-da-sa-to-zvladnut-646221 (30. 11. 2015).

M. Čupka, *Výsledok referenda? Už teraz istý ortieľ*, [w:] *Pravda,* 4. 2. 2015, http://zurnal.pravda.sk/spolocnost/clanok/344320-vysledok-referenda-uz-teraz-isty-ortiel/ (30. 11. 2015).

D. Fulmeková, *Môj strýko bol teploš*, [w:] *SME,* 30. 1. 2015, http://komentare.sme.sk/c/7619334/moj-stryko-bol-teplos.html (30. 11. 2015).

I. Grznárová, *Týždeň s mamou, týždeň s otcom. Naše dieťa má viac domovov*, [w:] *Hospodárske noviny,* 6. 2. 2015, http://style.hnonline.sk/vikend-140/tyzden-s-mamou-tyzden-s-otcom-nase-dieta-ma-viac-domovov-646231 (30. 11. 2015).

I. Grznárová, *Rada by som raz spoznala dcérinu mamu*, [w:] *Hospodárske noviny,* 7. 2. 2015, http://style.hnonline.sk/vikend-140/rada-by-som-raz-spoznala-dcerinu-mamu-647711 (30. 11. 2015).

Herci, právnici, novinári či režiséri hovoria o skúsenosti s homosexualitou, [w:] *Denník N*, 31. 1. 2015, https://dennikn.sk/37979/herci-pravnici-novinari-reziseri-podnikatelia-hovoria-o-skusenosti-s-homosexualitou/ (30. 11. 2015).

D. Jancová, *Žena, žena a tri dcéry. Aj ženská rodina je základ štátu*, [w:] *SME*, 27. 1. 2015, http://www.sme.sk/c/7612918/zena-zena-a-tri-dcery-aj-zenska-rodina-je-zaklad-statu-citanie.html (30. 11. 2015).

D. Martinčok, *Založili sme komunitu Susedia na dvore aj preto, že som gej*, [w:] *Denník N,* 4. 2. 2015, https://dennikn.sk/40560/zalozili-sme-komunitu-susedia-na-dvore-aj-preto-ze-som-gej/ (30. 11. 2015).

D. Mikušovič–M. Pažitková, *Tradičná rodina a homosexuálny pár. Spája ich tango, strávili sme s nimi nedeľu*, [w:] *Denník N,* 6. 2. 2015, https://dennikn.sk/41534/spolocne-tango-tradicnej-rodiny-s-gejmi-asi-nie/ (30. 11. 2015).

M. Tódová, *Aj gejovia a lesby majú deti, no je to ponižujúce. Jeden z páru je bez práv*, [w:] *Denník N,* 2. 2. 2015, https://dennikn.sk/38596/aj-gejovia-lesby-maju-deti-no-je-pre-nich-ponizujuce-jeden-z-paru-je-bez-prav/ (30. 11. 2015).

Z. Uličianska, *Aký rodič môže odpovedať áno v referende?*, [w:] *SME*, 21. 1. 2015, http://www.sme.sk/c/7604232/aky-rodic-moze-odpovedat-ano-v-referende.html (30. 11. 2015).

Z. Uličianska, *Gejovia si vzali deti, ktoré nikto nechcel*, [w:] *SME,* 29. 1. 2015, http://www.sme.sk/c/7617024/gejovia-si-vzali-deti-ktore-nikto-nechcel.html (30. 11. 2015).